

- главу 20 доповнено статтею 245-1 такого змісту: «Зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису».

Редакційні зміни отримали також статті 265, 266, 268 (останню доповнено абзацом такого змісту: «Не потребує дозволу слідчого судді установлення місцезнаходження радіобладнання за заявою його власника»).

Статтю 615 доповнено текстом такого змісту: «У кримінальних провадженнях, у яких жодній особі не було повідомлено про підозру на дату введення в Україні або окремих її місцевостях воєнного, надзвичайного стану, проведення антитерористичної операції чи здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України, строк від дати введення до дати скасування або закінчення відповідного стану або заходів не зараховується до загальних строків, передбачених ст. 219 цього Кодексу».

Слід також згадати про проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про доступ до судових рішень» щодо запобігання розголошенню відомостей досудового розслідування» від 24 лютого 2022 року № 7033-1, основним завданням якого є збереження таємниці слідства та недопущення розголошення [3] відомостей досудового розслідування, оскільки завчасне попередження про обшук, про проведення негласних слідчих (розшукових) дій може призвести до знищення доказів у кримінальному провадженні.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану: Закон України від 3 березня 2022 року № 2111-IX.
2. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам: Закон України від 15 березня 2022 року № 2137-IX.
3. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про доступ до судових рішень» щодо запобігання розголошенню відомостей досудового розслідування» від 24 лютого 2022 року № 7033-1.

Світлана Чантай*

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРОРА

Кримінальна протиправність, як суспільне небезпечне посягання на законні права, інтереси, життя і здоров'я людини, суспільні інтереси чи інтереси держави, є однією із найнебезпечніших загроз національній безпеці держави. Це підкреслюється рядом нормативно-правових актів таких, як Закон України «Про національну безпеку України» від 2018 р. та численних підзаконних актах: Державній програмі боротьби зі злочинністю, Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю від 2011 р., Стратегії національної безпеки України від 2020 р. та ін. Зважаючи на низький рівень реалізації вказаних програмних документів, слушною є думка М. Руденка та В. Півненка, що кризовий стан боротьби зі злочинністю потребує розроблення нової кримінальної політики України, адекватної сьгоднішнім реаліям

* Здобувач ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю «Право» Навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ (науковий керівник: Юлія Сухомлин, доцент кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент)

[1, с. 11]. У цих умовах набуває особливого значення формування єдиної і послідовної державної антикримінальної політики.

Важливість і необхідність проведення політики у сфері протидії кримінальній протиправності усвідомлює й міжнародна спільнота, яка виробила низку міжнародних стандартів щодо цього. Так, у п. 3 Рекомендації Res (2000) 19 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя [2] вказується на те, що в деяких системах прокурори здійснюють політику по боротьбі зі злочинністю на національному рівні, відповідно до місцевих реалій. Отже, участь прокуратури у формуванні державної антикримінальної політики відповідає міжнародним стандартам.

В Україні наявні проблеми з визначенням центрального органу, відповідального за формування і реалізацію державної політики у сфері протидії кримінальній протиправності.

Варто звернути увагу на те, що згідно із Законом України «Про національну безпеку України», як центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері протидії злочинності, визначено Міністерство внутрішніх справ України (п. 1 ч. 1 ст. 18) [3]. Разом з тим такий підхід викликає зауваження, оскільки, по-перше, згідно з п. 7 ст. 116 Конституції України до повноважень КМУ, до складу якого входить МВС України, належить лише здійснення заходів боротьби зі злочинністю, а не їх розробка та визначення на рівні державної політики; по-друге, протидія злочинності передбачена як один з багатьох напрямів відповідальності МВС України. Про другорядність цього завдання для МВС України опосередковано свідчить й те, що порядок його реалізації в чинному Положенні про МВС України [4] достатньо не розкритий. Відповідно, МВС України не спроможне забезпечити повноту і всебічність формування та реалізації державної антикримінальної політики, що ставить питання про доцільність визначення його головним суб'єктом з цих питань.

Разом з тим протидія кримінальній протиправності, з огляду на її важливість, має бути самостійним напрямом, відокремленим від інших та таким, що потребує спеціального суб'єкта формування державної політики. Зважаючи на це, завдання формування державної політики у сфері протидії злочинності має бути покладено на прокуратуру. Це зумовлено тим, що, на відміну від МВС України прокуратура: 1) є органом, чия діяльність зосереджена у сфері кримінального правосуддя та повністю спрямована на протидію злочинності [5]; 2) здійснює повноваження на всіх етапах кримінального провадження: починаючи від початку досудового розслідування й закінчуючи виконанням кримінальних покарань [9]; 3) поширює компетенцію на всі без винятку кримінальні правопорушення та кримінальних проступків [5,9].

Здійснення прокуратурою цього завдання логічно узгоджується із системою її завдань і функцій, по суті, закладаючи основу для всіх інших, які можуть розглядатися як спрямовані на реалізацію політики у сфері протидії злочинності. З цієї точки зору покладені на прокуратуру функції та повноваження надають їй найширший масив інформації у сфері протидії злочинності, необхідний для формування відповідної державної політики. Побічно на визнання прокуратури як органу, відповідального за формування цієї політики, вказують і її повноваження щодо розробки і затвердження важливих міжвідомчих та відомчих актів у цій сфері, таких як: Положення про ЄРДР [6], Порядок координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності тощо [7].

Зміст державної політики щодо протидії злочинності розкривається дослідниками через такі напрями: 1) вивчення та аналіз реального стану і тенденцій злочинності в державі, з'ясування причин та умов, що сприяють її поширенню в Україні; 2) удосконалення нормативно-правового забезпечення боротьби зі злочинністю; 3) розроблення методів та способів боротьби зі злочинністю з урахуванням сучасних загроз; 4) посилення взаємодії правоохоронних органів з громадськістю у сфері боротьби зі злочинністю; 5) налагодження міжнародного співробітництва у сфері боротьби зі злочинністю

та ін. [8]. Видається, що ці напрями є доцільними й щодо діяльності прокуратури з формування державної антикримінальної політики. З урахуванням викладеного, можна стверджувати, що зазначену функцію прокуратура може здійснювати шляхом: 1) збирання, узагальнення, обробки та вивчення даних про кримінальну протиправність; 2) прогнозування тенденцій її розвитку; 3) формулювання пріоритетів щодо протидії кримінальній протиправності на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівні; 4) планування необхідних заходів щодо протидії кримінальній протиправності на конкретний період; 5) розробки проектів державних програм, концепцій та стратегій з питань протидії кримінальній протиправності; 6) участі у формуванні та забезпеченні наукової і науково-технічної політики держави у сфері протидії кримінальній протиправності; 7) розробки проектів законодавчих та підзаконних нормативних актів з питань протидії кримінальній протиправності; 8) розробки й затвердження відомчих та міжвідомчих нормативних актів з цих питань тощо.

Отже, прокуратура має розглядатися як головна на загальнодержавному та регіональному рівнях аналітичного центру, який збирає, аналізує і узагальнює всю інформацію у сфері протидії кримінальній протиправності. Важливим складником цієї діяльності є розроблення пропозицій щодо удосконалення законодавства пов'язаного з повноваженням прокурора. Покладення на прокуратуру такого повноваження логічно передбачає наділення Генерального прокурора правом законодавчої ініціативи з цих питань. На наш погляд, право законодавчої ініціативи, внесення подань до Конституційного Суду України щодо неконституційності нормативних актів, а також участі у його засіданнях цілком відповідає статусу Генерального прокурора як очільника органу, відповідального за формування державної антикримінальної політики. Разом з тим, воно повинно мати обмежений характер і стосуватися лише галузей законодавства, що стосуються протидії кримінальній протиправності.

Крім того, доцільно передбачити повноваження прокуратури щодо надання обов'язкових до розгляду консультативних висновків щодо відповідних законопроектів. Це дасть змогу забезпечити формування єдиної і послідовної антикримінальної правової політики, адже будь-які законодавчі ініціативи в цій сфері, висунуті різними суб'єктами, які часто переслідують відомчі або корпоративні інтереси, будуть попередньо опрацьовані прокуратурою та узгоджені із генеральною лінією, що проводиться нею у цій сфері.

Відповідні повноваження мають бути надані Офісу Генерального прокурора, що виступатиме як головний аналітично-стратегічний центр формування антикримінальної політики не лише в системі прокуратури, а й в державі загалом. На місцевому рівні правом внесення відповідних пропозицій до місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування та погодження їхніх рішень з питань протидії злочинності мають бути наділені керівники обласних та окружних прокуратур відповідно.

Список використаних джерел:

1. Руденко Р., Півненко В. Про основні напрями сучасної кримінально-правової політики України. *Вісн. Нац. акад. прокуратури України*. 2014. № 4. С. 10 – 14.
2. Рекомендація Rec (2000) 19 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя: ухвал. Комітетом Міністрів Ради Європи на 724 засіданні заступників міністрів 6 жовтня 2000 року. URL: [viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/7442a47eb0b374b9c2257d8700495f8b/\\$FILE/%D0%A0%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20Rec%20\(2000\)%2019.pdf](http://viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/7442a47eb0b374b9c2257d8700495f8b/$FILE/%D0%A0%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20Rec%20(2000)%2019.pdf)
3. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
4. Положення про Міністерство внутрішніх справ України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 №878. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text

5. Про прокуратуру. Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text
6. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення: затв. Наказом Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text>
7. Порядок координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності: затв. Наказом Генерального прокурора від 08.02.2021 № 28. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0028905-21
8. Федосова О.В., Михайлова Ю.О. Щодо напрямів державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю. URL: univd.edu.ua/science-issue/issue/1587
9. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI / Верховна Рада України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text

Катерина Юсупова*

НАДАННЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ НЕПОВНОЛІТНІМ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року росія почала збройну військову агресію проти України, на території нашої держави було введено правовий режим воєнного стану. У зв'язку з цим передбачено певні обмеження конституційних прав і свобод громадян, тимчасові обмеження законних інтересів юридичних осіб. Водночас, потребує особливої уваги механізм реалізації прав неповнолітніх осіб на захист у правозастосовному процесі, зокрема тих дітей, які постраждали внаслідок війни. Важливу роль у реалізації права неповнолітніх осіб на захист у кримінальному провадженні відводиться захиснику.

Надання захисником правової допомоги неповнолітнім регламентує Закон України «Про безоплатну правову допомогу» (далі – Закон). Право на безоплатну вторинну правову допомогу мають певні категорії осіб, серед яких діти, у тому числі діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, діти, які перебувають у складних життєвих обставинах, *діти, які постраждали внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту* (ст. 14 закону) [1].

Станом на 26 квітня 2022 р. в Україні внаслідок збройної агресії РФ загинули 217 дітей і 391 – отримали поранення (ці дані без повного врахування з місць активних військових дій) [2].

Нині у Верховній Раді України прийнято у першому читанні законопроект «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації» (реєстр. № 7198 від 24.03.2022). Зокрема, пропонується доповнення чинного Закону новими положеннями щодо питань компенсації збитків внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації.

Крім цього, від сплати судового збору звільняються законні представники неповнолітніх та інші особи під час розгляду справи в усіх судових інстанціях, а саме:

заявники – у справах за заявами про встановлення фактів, що мають юридичне значення, поданих у зв'язку із збройною агресією, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією території України, надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру, що призвели до вимушеного переселення з тимчасово окупованих територій України, загибелі, поранення, перебування в полоні, незаконного позбавлення волі або викрадення, втратою документів, необхідних для отримання компенсації за

---

* Аспірантка кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ.